

صلى الله عليه وسلم

دانشگاه شهید چمران اهواز

۹۳۱۰۹۱۳۳

دانشگاه شهید چمران اهواز

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد

عنوان:

بررسی وضعیت مطالعه‌ی آزاد دانشجویان ورودی سال ۹۳-۱۳۹۲ کارشناسی دانشگاه شهید

چمران اهواز و شناسایی و تحلیل عوامل بازدارنده و ترغیب‌کننده‌ی مطالعه‌ی آنان

استاد راهنما:

دکتر غلامرضا حیدری

استاد مشاور:

پروفسور مرتضی کوجبی

نگارنده:

سمیه میرزایی

بهمن ماه ۱۳۹۳

خدای رابی ساکرم که از روی کرم، پدر و مادری فدکار نصیم ساخته تا در سایه درخت پبار وجودشان بیاسایم و از ریشه آن ها
شاخ و برگ گیرم و از سایه وجودشان در راه کسب علم و دانش تلاش نمایم. والدینی که بودنشان تاج افتخاری است بر سرم و
نشان دلیلی است بر بودنم، چرا که این دو وجود پس از پروردگان مایه می، هستی ام بوده اند دستم را گرفتند و راه رفتن را در این
وادی زندگی پر از فراز و نشیب آموختند. آموزگارانمی که برایم زندگی، بودن و انسان بودن را معنا کردند.

تقدیم به وجود بازرستان...

تقدیم به خواهران مهربانم که وجودشان شادی، بخش و صفایشان مایه می آرامش من است.

و نیز

تقدیم به برادران عزیزم

که همواره در طول تحصیل متحمل زحمت بودند و تکیه گاه من در مواجهه با مشکلات، و وجودشان مایه می دلگرمی من بود.

پاسکزاری

پاس ایندمنان که به من این فرصت را داد تا به این مرحله از علم رسیده و از بیچ محبتی دریغ نکرد و در تمام مراحل زندگیم مراقبت قلب بود.

از استاد راهنمای بزرگوارم، جناب آقای دکتر غلامرضا حیدری که در کمال شکیبایی، با حسن خلق و فروتنی، از بیچ کلمی در این عرصه بر من دریغ ننمودند، پاسکزارم.

از استاد مشاور ارجمند جناب آقای پروفور مرتضی گوگبی، به خاطر تمام راهنمایی‌ها و حمایت‌های بی دریغ ایشان پاسکزاری و قدردانی می‌نمایم.

از استاد عزیزم پروفور زاهد بیکدلی، استادی که به من درس معرفت و جوانمردی آموخت. به من آموخت که می‌شود در دنیای تاریکی با چگونگی روشن ماند و حتی چگونه روشنی بخش دل‌های دیگران بود، نهایت پاس را دارم.

از اساتید بزرگوار و گرانقدر پروفور عبدالحسین فرج‌پهلوی و پروفور فریده عصاره که همواره مراد کسب علم و معرفت یاری نمودند، بسیار پاسکزارم.

از تمامی دوستان عزیز و مهربانم خانم‌ها (مؤمنی، شایینی، فولادی، پانخس و کعب عمیر) که در طول دوران تحصیلان، در شیرین‌ترین و تلخ‌ترین روزهای زندگی دانشجویی در کنار هم زیباترین لحظات را رقم زدیم و تقدیر و تشکر می‌نمایم. همچنین از آقایان صادق یاری و حسن نظری بی‌نهایت پاسکزارم.

فصل اول: کلیات پژوهش

۲	۱-۱. مقدمه.....
۳	۲-۱. بیان مسئله.....
۵	۳-۱. اهمیت و ضرورت پژوهش.....
۶	۴-۱. اهداف پژوهش.....
۶	۱-۴-۱. هدف اصلی.....
۶	۲-۴-۱. اهداف ویژه.....
۷	۵-۱. پرسش‌های پژوهش.....
۸	۶-۱. تعاریف عملیاتی.....

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۱۰	۱-۲. مقدمه.....
۱۰	۲-۲. بخش اول: مبانی نظری.....
۱۰	۱-۲-۲. تعاریف مطالعه.....
۱۲	۲-۲-۲. بازاندیشی و بازننگری در مفهوم مطالعه.....
۱۳	۳-۲-۲. اهداف مطالعه.....
۱۵	۴-۲-۲. انواع مطالعه.....
۱۵	۱-۴-۲-۲. مطالعه‌ی درسی.....
۱۵	۲-۴-۲-۲. مطالعه‌ی غیردرسی یا مطالعه‌ی آزاد.....

- ۱۶.....۵-۲-۲. اهمیت و فوائد مطالعه.
- ۱۷.....۶-۲-۲. انگیزه‌های مطالعه.
- ۲۰.....۷-۲-۲. عوامل مؤثر در ترویج فرهنگ مطالعه.
- ۲۱.....۱-۷-۲-۲. خانواده.
- ۲۲.....۲-۷-۲-۲. مدرسه.
- ۲۳.....۳-۷-۲-۲. رسانه‌های ارتباط جمعی.
- ۲۴.....۴-۷-۲-۲. کتابخانه‌های عمومی.
- ۲۶.....۵-۷-۲-۲. دولت.
- ۲۷.....۸-۲-۲. موانع و مشکلات مطالعه.
- ۳۰.....۹-۲-۲. نقش دانشگاه در افزایش میزان مطالعه.
- ۳۸.....۳-۲. بخش دوم: پیشینه‌ی پژوهش.
- ۳۴.....۱-۳-۲. پیشینه‌ی پژوهش در خارج از کشور.
- ۴۰.....۲-۳-۲. پیشینه‌ی پژوهش در ایران.
- ۴۸.....۳-۳-۲. جمع‌بندی پیشینه‌ی پژوهش.

فصل سوم: روش‌شناسی پژوهش

- ۵۱.....۱-۳. مقدمه.
- ۵۱.....۲-۳. روش پژوهش.
- ۵۱.....۳-۳. جامعه پژوهش.
- ۵۹.....۴-۳. نمونه‌ی پژوهش و روش نمونه‌گیری.

- ۵۳.....۵-۳ ابزار گردآوری داده‌ها.
- ۵۴.....۶-۳ روایی ابزار گردآوری داده‌ها.
- ۵۵.....۷-۳ پایایی ابزار گردآوری داده‌ها.
- ۵۶.....۸-۳ روش گردآوری داده‌ها.
- ۵۶.....۹-۳ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش

- ۵۸.....۱-۴ مقدمه.
- ۵۸.....۲-۴ بخش اول: بررسی توصیفی جامعه‌ی پژوهش.
- ۵۹.....۱-۲-۴ پراکندگی پاسخ‌گویان به تفکیک دانشکده.
- ۵۹.....۲-۲-۴ جنسیت پاسخ‌گویان.
- ۶۰.....۳-۲-۴ میزان تحصیلات پدر پاسخ‌گویان.
- ۶۰.....۴-۲-۴ میزان تحصیلات مادر پاسخ‌گویان.
- ۶۰.....۵-۲-۴ وضعیت شغل پدر پاسخ‌گویان.
- ۶۱.....۶-۲-۴ وضعیت شغل مادر پاسخ‌گویان.
- ۶۲.....۷-۲-۴ محل سکونت پاسخ‌گویان.
- ۶۲.....۸-۲-۴ نحوه‌ی سکونت پاسخ‌گویان.
- ۶۲.....۹-۲-۴ میزان درآمد ماهیانه خانواده‌ها.
- ۷۰.....۳-۴ بخش دوم: توصیف وضعیت مطالعه‌ی آزاد دانشجویان.
- ۶۴.....۱-۳-۴ مدت زمان مطالعه‌ی آزاد دانشجویان در طول هفته.

- ۲-۳-۴. تعداد عناوین مورد مطالعه‌ی آزاد دانشجویان در طول یکسال گذشته..... ۶۴
- ۳-۳-۴. قالب و نوع منابع مورد علاقه‌ی دانشجویان..... ۶۵
- ۴-۳-۴. گرایش‌های موضوعی مورد مطالعه‌ی آزاد دانشجویان..... ۶۶
- ۵-۳-۴. اهداف مطالعه‌ی آزاد دانشجویان..... ۶۶
- ۶-۳-۴. چگونگی علاقه‌مند شدن به مطالعه‌ی آزاد دانشجویان..... ۶۷
- ۷-۳-۴. وضعیت عضویت دانشجویان در کتابخانه‌ها و نوع کتابخانه..... ۶۷
- ۸-۳-۴. راه‌های تأمین منابع مورد مطالعه‌ی آزاد دانشجویان..... ۶۸
- ۹-۳-۴. چگونگی گذراندن اوقات فراغت دانشجویان..... ۶۹
- ۱۰-۳-۴. میزان استفاده از فن‌آوری‌ها در جهت مطالعه‌ی آزاد دانشجویان..... ۶۹
- ۴-۴. بخش سوم: تحلیل عوامل مؤثر بر وضعیت مطالعه‌ی آزاد..... ۷۰
- ۱-۴-۴. تحلیل عوامل مربوط به مؤلفه‌ی ترغیب‌کننده‌ی مطالعه‌ی آزاد..... ۷۰
- ۲-۴-۴. تحلیل عوامل مربوط به مؤلفه‌ی بازدارنده‌ی مطالعه‌ی آزاد..... ۷۵
- ۵-۴. بخش چهارم: بررسی وجود یا عدم وجود تفاوت معنادار در میزان مطالعه‌ی آزاد دانشجویان با توجه به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنان..... ۷۹

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

- ۱-۵. مقدمه..... ۹۲
- ۲-۵. بحث و نتیجه‌گیری..... ۹۲
- ۱-۲-۵. بحث درباره‌ی یافته‌های جمعیت‌شناختی..... ۹۲
- ۲-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به سؤالات پژوهش..... ۹۳

- ۹۳.....۱-۲-۲-۵. بررسی وضعیت مطالعه‌ی آزاد دانشجویان.....
- ۹۳.....۱-۱-۲-۲-۵. مدت زمان مطالعه‌ی آزاد دانشجویان.....
- ۹۴.....۲-۱-۲-۲-۵. تعداد عناوین مورد مطالعه‌ی آزاد دانشجویان.....
- ۹۴.....۳-۱-۲-۲-۵. قالب و نوع منابع مورد علاقه‌ی دانشجویان.....
- ۹۶.....۴-۱-۲-۲-۵. گرایش‌های موضوعی و هدف مطالعه‌ی آزاد دانشجویان.....
- ۹۷.....۵-۱-۲-۲-۵. چگونگی علاقه‌مندی به مطالعه‌ی آزاد دانشجویان.....
- ۹۸.....۶-۱-۲-۲-۵. وضعیت عضویت دانشجویان در کتابخانه‌ها و نوع کتابخانه.....
- ۹۹.....۷-۱-۲-۲-۵. راه‌های تأمین منابع مورد مطالعه‌ی آزاد دانشجویان.....
- ۱۰۰.....۸-۱-۲-۲-۵. چگونگی گذراندن اوقات فراغت دانشجویان.....
- ۱۰۲.....۹-۱-۲-۲-۵. استفاده از فن‌آوری‌ها در جهت مطالعه‌ی آزاد دانشجویان.....
- ۱۰۳.....۳-۲-۵. عوامل مؤثر بر وضعیت مطالعه‌ی آزاد دانشجویان.....
- ۱۰۴.....۱-۳-۲-۵. عوامل ترغیب‌کننده‌ی مطالعه‌ی آزاد.....
- ۱۰۴.....۱-۱-۳-۲-۵. عامل اول: تشویق والدین به مطالعه‌ی آزاد.....
- ۱۰۵.....۲-۱-۳-۲-۵. عامل دوم: تجهیز کتابخانه‌ها به فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی.....
- ۱۰۶.....۳-۱-۳-۲-۵. عامل سوم: برگزاری نمایشگاه‌های کتاب.....
- ۱۰۶.....۲-۳-۲-۵. عوامل بازدارنده‌ی مطالعه‌ی آزاد.....
- ۱۰۶.....۱-۲-۳-۲-۵. عامل اول: نبود انگیزه برای مطالعه‌ی آزاد.....
- ۱۰۷.....۲-۲-۳-۲-۵. عامل دوم: نبود کتاب‌های مناسب برای مطالعه‌ی آزاد.....
- ۱۰۹.....۳-۲-۳-۲-۵. عامل سوم: حجم زیاد تکالیف درسی.....

- ۴-۲-۳-۲-۵. عامل چهارم: ضعف تبلیغات در زمینه مطالعه ۱۱۰
- ۵-۲-۳-۲-۵. عامل پنجم: کمبود منابع در کتابخانه‌های دانشگاهی ۱۱۱
- ۴-۲-۵. وجود یا عدم وجود تفاوت معنادار بین میزان مطالعه‌ی آزاد دانشجویان با توجه به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنان ۱۱۲
- ۱-۴-۲-۵. وجود تفاوت معنادار بین میزان مطالعه‌ی آزاد دانشجویان بر حسب سطح تحصیلات پدر ۱۱۲
- ۲-۴-۲-۵. وجود تفاوت معنادار بین میزان مطالعه‌ی آزاد دانشجویان بر اساس محل سکونت ۱۱۳
- ۳-۴-۲-۵. وجود تفاوت معنادار بین میزان مطالعه‌ی آزاد دانشجویان بر حسب سطح درآمد ماهیانه‌ی خانواده ۱۱۴
- ۳-۵. نتیجه‌گیری ۱۱۵
- ۴-۵. پیشنهادهای برآمده از پژوهش ۱۱۶
- ۵-۵. پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آینده ۱۲۰
- منابع فارسی ۱۲۴
- منابع انگلیسی ۱۲۹
- پیوست‌ها ۱۳۲

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول ۳-۱: جامعه‌ی پژوهش به تفکیک دانشکده و جنسیت.....	۵۲
جدول ۳-۲: نمونه‌ی پژوهش به تفکیک دانشکده و جنسیت.....	۵۳
جدول ۴-۱: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب دانشکده‌ی محل تحصیل.....	۵۹
جدول ۴-۲: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب جنسیت.....	۵۹
جدول ۴-۳: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب تحصیلات پدر.....	۶۰
جدول ۴-۴: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب تحصیلات مادر.....	۶۰
جدول ۴-۵: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب شغل پدر.....	۶۱
جدول ۴-۶: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب شغل مادر.....	۶۱
جدول ۴-۷: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب محل سکونت.....	۶۲
جدول ۴-۸: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب نحوه‌ی سکونت.....	۶۲
جدول ۴-۹: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب میزان درآمد خانواده‌ها.....	۶۳
جدول ۴-۱۰: میزان مطالعه‌ی آزاد پاسخ‌گویان در طول هفته.....	۶۴
جدول ۴-۱۱: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب عنوان کتاب‌های غیردرسی مطالعه شده.....	۶۴
جدول ۴-۱۲: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب قالب ترجیحی برای مطالعه‌ی آزاد.....	۶۵
جدول ۴-۱۳: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب منبع انتخابی برای مطالعه‌ی آزاد.....	۶۵
جدول ۴-۱۴: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب موضوع انتخابی برای مطالعه آزاد.....	۶۶
جدول ۴-۱۵: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب هدف از مطالعه‌ی آزاد.....	۶۶
جدول ۴-۱۶: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب چگونگی علاقه‌مند شدن به مطالعه‌ی آزاد.....	۶۷

- جدول ۴-۱۷: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب عضویت در کتابخانه‌ها ۶۷
- جدول ۴-۱۸: توزیع فراوانی عضویت پاسخ‌گویان بر حسب نوع کتابخانه ۶۸
- جدول ۴-۱۹: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب نحوه‌ی دسترسی به منابع ۶۸
- جدول ۴-۲۰: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب نحوه‌ی گذراندن اوقات فراغت ۶۹
- جدول ۴-۲۱: توزیع فراوانی پاسخ‌گویان برحسب فن‌آوری‌های مورد استفاده در جهت مطالعه‌ی آزاد ۶۹
- جدول ۴-۲۲: نتایج آزمون KMO و بارتلت مربوط به گویه‌های عوامل ترغیب‌کننده‌ی مطالعه‌ی آزاد ۷۰
- جدول ۴-۲۳: واریانس تبیین شده عوامل ترغیب‌کننده ۷۲
- جدول ۴-۲۴: بار عاملی گویه‌های مربوط به مؤلفه‌ی ترغیب‌کننده‌ی مطالعه‌ی آزاد ۷۴
- جدول ۴-۲۵: نامگذاری عوامل استخراجی مؤلفه‌ی ترغیب‌کننده‌ی مطالعه‌ی آزاد ۷۵
- جدول ۴-۲۶: نتایج آزمون KMO و بارتلت مربوط به گویه‌های عوامل بازدارنده‌ی مطالعه‌ی آزاد .. ۷۶
- جدول ۴-۲۷: عوامل استخراج شده همراه با مقدار ویژه، درصد واریانس و درصد واریانس تجمعی ۷۷
- جدول ۴-۲۸: بار عاملی گویه‌های مربوط به مؤلفه‌ی بازدارنده‌ی مطالعه‌ی آزاد ۷۸
- جدول ۴-۲۹: نام‌گذاری عوامل استخراجی مؤلفه‌ی بازدارنده‌ی مطالعه‌ی آزاد ۷۹
- جدول ۴-۳۰: نتایج آزمون خی دو مربوط به معناداری تفاوت میزان مطالعه‌ی آزاد دانشجویان بر حسب جنسیت ۸۰

- جدول ۴-۳۱: نتایج آزمون خبی دو مربوط به معناداری تفاوت میزان مطالعهی آزاد دانشجویان بر حسب دانشکده‌های مختلف..... ۸۱
- جدول ۴-۳۲: نتایج آزمون خبی دو مربوط به معناداری تفاوت میزان مطالعهی آزاد دانشجویان بر حسب سطح تحصیلات پدر..... ۸۲
- جدول ۴-۳۳: نتایج آزمون خبی دو مربوط به معناداری تفاوت میزان مطالعهی آزاد دانشجویان بر حسب سطح تحصیلات مادر..... ۸۳
- جدول ۴-۳۴: نتایج آزمون خبی دو مربوط به معناداری تفاوت میزان مطالعهی آزاد دانشجویان بر اساس شغل پدر ۸۴
- جدول ۴-۳۵: نتایج آزمون خبی دو مربوط به معناداری تفاوت میزان مطالعهی آزاد دانشجویان بر اساس شغل مادر ۸۵
- جدول ۴-۳۶: نتایج آزمون خبی دو مربوط به معناداری تفاوت میزان مطالعهی آزاد دانشجویان بر اساس محل سکونت..... ۸۶
- جدول ۴-۳۷: نتایج آزمون خبی دو مربوط به معناداری تفاوت میزان مطالعهی آزاد دانشجویان بر حسب نحوه‌ی سکونت ۸۸
- جدول ۴-۳۸: نتایج آزمون خبی دو مربوط به معناداری تفاوت میزان مطالعهی آزاد دانشجویان بر حسب میزان درآمد ماهیانه‌ی خانواده..... ۸۹

فهرست نمودار

صفحه	عنوان
۷۲	نمودار ۴-۱: آزمون اسکری.....
۷۶	نمودار ۴-۲: آزمون اسکری.....

چکیده

نام خانوادگی: میرزایی	نام: سمیه	شماره دانشجویی: ۹۱۳۵۲۰۵
عنوان پایان‌نامه: بررسی وضعیت مطالعه‌ی آزاد دانشجویان ورودی سال ۹۳-۱۳۹۲ کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز و شناسایی و تحلیل عوامل بازدارنده و ترغیب‌کننده‌ی مطالعه‌ی آنان		
استاد/ اساتید راهنما: دکتر غلامرضا حیدری		
استاد/ اساتید مشاور: پروفسور مرتضی کوبی		
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: علم اطلاعات و دانش‌شناسی	گرایش: مدیریت کتابخانه‌های دانشگاهی
دانشگاه: شهید چمران اهواز	دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی	گروه: علم اطلاعات و دانش‌شناسی
تاریخ فارغ التحصیلی: ۱۳۹۳/۱۱/۰۶	تعداد صفحه: ۱۳۶	
کلیدواژه‌ها: مطالعه‌ی آزاد، عوامل بازدارنده، عوامل ترغیب‌کننده، دانشجویان، دانشگاه چمران.		
<p>هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی وضعیت مطالعه‌ی آزاد دانشجویان ورودی سال ۹۳-۱۳۹۲ کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز و شناسایی عوامل بازدارنده و ترغیب‌کننده‌ی مطالعه‌ی آنان است. روش پژوهش حاضر پیمایشی از نوع توصیفی- تحلیلی است. جامعه‌ی آماری شامل کلیه دانشجویان کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز است که از آن، نمونه‌ای بر اساس جدول کرجسی مورگان به تعداد ۳۷۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبتی انتخاب شد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه‌ی محقق ساخته‌ای است که روایی آن را استادان گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز تأیید کردند و میزان پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ محاسبه شد. در این پژوهش، برای توصیف اطلاعات جمعیت‌شناختی و توصیف وضعیت مطالعه از آمار توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی و میانگین) و برای تعیین وجود یا عدم وجود تفاوت معنادار در میزان مطالعه‌ی دانشجویان با توجه به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنان، از آمار استنباطی مانند آزمون خی دو استفاده شده است. همچنین از تحلیل عوامل برای شناسایی عوامل مؤثر بر میزان مطالعه‌ی آزاد دانشجویان مورد مطالعه استفاده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد حدود نیمی از دانشجویان در طول یک هفته کم‌تر از ۲ ساعت مطالعه داشته‌اند. دانشجویان قالب چاپی را بر الکترونیکی ترجیح می‌دهند. مطالعه‌ی کتاب با میانگین ۲/۹۳ به عنوان اولویت اول مطالعاتی دانشجویان تعیین شد. بیشترین انتخاب دانشجویان در مورد عضویت در کتابخانه‌ها، مربوط به کتابخانه‌ی دانشکده با (۷۸ درصد) است. عمده‌ترین راه دسترسی به منابع مورد مطالعه‌ی آنان، خریداری بوده است. داستان و شعر بیشترین درصد فراوانی موضوعات مورد علاقه‌ی دانشجویان را تشکیل دادند. بین فن‌آوری‌های مختلف، تلویزیون بیشترین استفاده را در جهت مطالعه‌ی آزاد دانشجویان داشته است. در زمینه‌ی عوامل مؤثر بر میزان مطالعه از دیدگاه این دانشجویان، تحلیل عوامل منجر به کشف پنج عامل در مؤلفه‌های بازدارنده و سه عامل در مؤلفه‌ی ترغیب‌کننده شد. بیشترین بار عاملی بین مؤلفه‌ی بازدارنده متعلق به "نبود کتاب‌های مناسب برای مطالعه‌ی آزاد" و در مؤلفه‌ی ترغیب‌کننده "تشویق والدین به مطالعه‌ی آزاد" است. در پایان پیشنهادهایی برای بهبود وضعیت مطالعه‌ی آزاد این دانشجویان ارائه گردیده است.</p>		

فصل اول

«کلیات پژوهش»

۱-۱. مقدمه

کتاب و کتاب‌خوانی و میزان مطالعه، امروزه یکی از شاخص‌های توسعه و نشانگر رشد فرهنگی و ملی هر کشور است و بی‌توجهی به این فرایند، نوعی ضعف محسوب می‌شود که ضربات جبران‌ناپذیری را بر پیکره‌ی فرهنگ یک جامعه وارد می‌کند و آن را از رشد و پویایی باز می‌دارد.

ارزش کتاب‌خوانی و مطالعه بر کسی پوشیده نیست. در احادیث، روایات و گفتار دانشمندان و حکما به این امر با تأکید بسیار توصیه شده است. در اهمیت کتاب‌خوانی همین بس که خداوند اولین آیات قرآن را که به پیامبر اسلام نازل فرموده با امر به قرائت آغاز کرده است: «اقرأ باسم ربك الذي خلق»^۱.

موضوع کتاب و کتاب‌خوانی در کشور ما همواره در میان دغدغه‌های فرهنگی و اجتماعی مطرح بوده و خواهد بود. شمار کتاب و کتابخانه در عصر شکوفایی تمدن اسلامی و اهتمام دانشمندان اسلامی و ایرانی در پدید آوردن آثار جهانی از یک طرف و پیشینه‌ی فرهنگی مان از طرف دیگر، نشان دهنده‌ی توجه به این امر در طول تاریخ ایران و اسلام است (قربانعلی‌زاده، ۱۳۷۹)؛ اما علی‌رغم این پیشینه‌ی فرهنگی، امروزه ایرانیان به کتاب و کتاب‌خوانی کم‌توجهی در خور نشان نمی‌دهند و کم‌تر از حد انتظار به مطالعه می‌پردازند.

در ایران با وجود تلاش‌ها در زمینه‌ی ارتقای سطح سواد خواندن و نوشتن در میان اقشار پایین جامعه و نیز افزایش گستره و سطح تحصیلات در سطوح بالاتر، نرخ مطالعه‌ی غیردرسی وضعیت مطلوبی ندارد. این وضعیت سال‌هاست به شکل‌های مختلف در نشریه‌های عمومی و علمی

۱. سوره علق، آیه (۱)

انعکاس یافته است. این نامطلوبی بیش از هر چیز از آمارهای مطالعه استنباط می‌شود (سالاری، دیانی و فتاحی، ۱۳۹۱). بررسی میزان سرانه‌ی مطالعه‌ی سال ۱۳۹۰ مشخص کرد که سرانه‌ی مطالعه‌ی آزاد هر ایرانی ۱۳/۹ دقیقه در روز است (محبوب، ۱۳۹۰). این آمار به خوبی نشان می‌دهد سرانه‌ی مطالعه در ایران در سطح قابل قبولی نیست. در حالی که طبق گزارش‌های مرکز آمار کمسیون اروپا کشورهایی مانند فنلاند با ۳۵ دقیقه، آلمان با ۲۶ دقیقه، نروژ با ۲۴ دقیقه در روز بیشترین سرانه‌ی مطالعه را در سال ۲۰۰۹ داشته‌اند.

به نظر می‌رسد در کشور ما هنوز مطالعه به صورت موضوع جدی تلقی نشده است و نیاز به مطالعه، هنوز برای مردم یک نیاز واقعی به حساب نمی‌آید. حتی دانشجویان و تحصیل کرده‌های ما که مطالعه جزء حرفه و زندگی آنان است، اغلب زمانی به سراغ کتاب و مطالعه می‌روند که مجبور باشند و تنها آن مقداری مطالعه می‌کنند که نیازهای مقطعی آنان را برطرف می‌کند.

اهمیت موضوع مطالعه و تأثیرگذاری آن بر فرایند توسعه نیاز به برنامه‌ای ملی دارد و تمام سازمان‌ها و نهادها باید به صورت هماهنگ و یکپارچه آن را پیش ببرند. در این میان نظام آموزشی و مراکز آموزش عالی در بهبود وضعیت مطالعه‌ی افراد اهمیت ویژه‌ای دارند. نظام آموزشی باید از پایه و از دوران ابتدایی به ترویج و یادگیری فرهنگ مطالعه پردازد، اما پی‌گیری و استمرار در توجه به مطالعه می‌تواند در دوره‌های بعدی و در دانشگاه نیز مد نظر باشد. باید جایگاه مطالعه در نظام آموزشی، برنامه‌ریزی و تبیین، و بحث مطالعه در درون این نظام به عنوان یک نیاز اساسی آموزشی تلقی شود. تا دانش‌آموزان و دانشجویان در راستای مطالب درسی و برای درک بهتر آن، از مطالب غیردرسی بهره‌مند شوند و با تحقیق و جستجوی مداوم، به یادگیری مطلوب‌تری دست یابند.

۲-۱. بیان مسئله

عدم گرایش به مطالعه در کشور ما به قشر یا طبقه‌ی خاصی ارتباط ندارد و این بی‌رغبتی را می‌توان در گروه‌های مختلف اجتماعی مشاهده کرد. از جمله‌ی این گروه‌ها دانشجویان هستند که با توجه به موقعیتی که دارند مطالعه برای آنان یک ضرورت حیاتی به حساب می‌آید و باید به آن نگرشی مثبت داشته باشند و از آنان انتظار بیشتری می‌رود تا به امر مطالعه با اهتمام بیشتری بپردازند. چون این قشر به لحاظ دسترسی به امکانات آموزشی و پژوهشی می‌تواند در کنار آموزش اجباری و رسمی رشته‌ی خود، در حوزه‌های مورد علاقه هم به مطالعه و خودآموزی بپردازند.

مطالعه‌ی غیردرسی چون حالت اجبار ندارد و شخص بر اساس انگیزه و علاقه‌ی شخصی به آن می‌پردازد، در کسب آگاهی و آموزش مداوم تأثیر دارد. اساس مطالعه‌ی غیردرسی اول ایجاد انگیزه و عادت به مطالعه، و دوم یکی از مناسب‌ترین برنامه‌ها برای پر کردن اوقات فراغت و همچنین یادگیری افراد از جمله دانشجویان است. علی‌رغم اهمیت و نقش سازنده‌ی مطالعه‌ی غیردرسی، این نوع مطالعه همان‌طور که پیشینه‌ی پژوهش نشان می‌دهد، در میان دانشجویان کشور ما کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است.

ریشه‌یابی علل و عوامل پایین بودن سرانه‌ی مطالعه‌ی غیردرسی در جامعه، اصل مهمی است که باید با دقت و توجه هر چه بیشتر مورد ارزیابی قرار گیرد. از آنجایی که افزایش آگاهی و دانش افراد جامعه سبب رشد و توسعه در زمینه‌های مختلف می‌شود، ضروری است که میزان، علایق، نیازها و عوامل مؤثر در بی‌رغبتی و کم‌رغبتی به مطالعه در بین دانشجویان به‌عنوان قشر

فرهینخته و سازنده‌ی جامعه مورد مطالعه قرار گیرد تا مسیر درستی برای هدایت دانشجویان در راستای ایجاد علاقه به مطالعه در آنان مشخص شود.

در این زمینه پژوهش حاضر بر آن است تا با بررسی وضعیت مطالعاتی و عوامل مؤثر بر آن، در بین دانشجویان کارشناسی ورودی سال ۹۳-۱۳۹۲ دانشگاه شهید چمران اهواز^۱، گامی در جهت شناسایی وضعیت موجود و عوامل مؤثر بر آن بردارد. همچنین به بررسی رابطه‌ی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی جامعه‌ی مورد پژوهش مانند: جنسیت، دانشکده، میزان تحصیلات والدین، شغل والدین، محل سکونت، نحوه‌ی سکونت و میزان درآمد ماهیانه‌ی خانواده با میزان مطالعه‌ی آنان بپردازد. مقایسه دیدگاه پاسخ‌گویان از لحاظ اطلاعات جمعیت‌شناختی به این علت است که ویژگی‌های فردی ممکن است بر نتایج به‌دست آمده تأثیرگذار باشد.

آگاهی از این مسائل در راستای شناسایی و تقویت مؤلفه‌های مؤثر جهت ترویج فرهنگ مطالعه در بین دانشجویان این دانشگاه می‌تواند مفید و برای برنامه‌ریزی در این امر از سوی مسئولان این دانشگاه راهگشا باشد.

۱-۳. اهمیت و ضرورت پژوهش

با توجه به اهمیت مطالعه در توسعه‌ی فکری و بالندگی هر چه بیشتر افراد جامعه، پژوهش پیرامون علل گرایش یا عدم گرایش به مطالعه‌ی آزاد، به منظور ارائه‌ی راهکارهایی سودمند در راستای افزایش گرایش به مطالعه امری اساسی به‌نظر می‌رسد.

۱. به منظور کوتاه‌تر شدن عبارت دانشجویان ورودی ۹۳-۱۳۹۲ کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز در این متن از واژه دانشجویان استفاده شده است.